

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-137-146

УДК 340.12

О. Л. БОГІНІЧ,кандидат юридичних наук
старший науковий співробітник*

ORCID: 0000-0001-5230-9366

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

У статті на підставі змін у парадигмі наукового знання від класичного до посткласичного розглядається проблематика реалізації права. Акцент зроблений на методології юридичної антропології та методології філософсько-правової антропології. Застосування останніх уможливило зробити висновки, які ґрунтуються на дослідженні онтологічних та гносеологічних засад права. Серед них, зокрема, такі. Першою умовою реалізації права є його відповідність закономірностям, що існують у фізичних та ідеологічних вимірах правової реальності. Другою умовою є легітимація права з боку суспільства, яка набуває таких ідеологічних форм, як мораль, що реалізується через усвідомлення моральних імперативів, та архетипи, реалізація яких відбувається на рівні колективного несвідомого.

Ключові слова: реалізація права, посткласичне знання, антропоцентризм, антропология права, право сили, легітимація права.

Bohinich Oleg. The implementation of law is an anthropological context

In the article, on the basis of changes in the paradigm of scientific knowledge from classical to post-classical, the problems of the implementation of law are considered. Emphasis is placed on the methodology of legal anthropology. The application of the latter made it possible to draw conclusions based on the study of the ontological and epistemological foundations of law. Among them are the following in particular. The first condition for the implementation of law is its compliance with the laws that exist in the physical and ideological dimensions of legal reality. The second condition is the legitimization of law by society, which acquires such ideological forms as morality, which is realized through the awareness of moral imperatives and archetypes, the implementation of which occurs at the level of the collective unconscious.

Key words: implementation of the right, postclassical knowledge, anthropocentrism, anthropology of law, law of force, legitimization of law.

Вступ. Право поряд з релігією та етикою є однією із соціонормативних систем регулювання поведінки людини. Як відомо, право від двох останніх систем відрізняється наявністю механізмів примусу у випадку порушення його норм. Оскільки людина за своєю природою є недосконалою як з точки зору біології, так і соціальних форм буття, то у спільноти *Homo sapiens*

* **Boginich Oleh**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer

(людини розумної) з необхідністю виникла потреба упорядкувати своє життя за допомогою норм, які б забезпечували з достатньою ефективністю її гомеостаз. Історичний досвід людства показав, що такими нормами та відповідно системою, яка їх об'єднує, може бути лише правова система. Остання, на відміну від моральної та релігійної систем, виявилась єдиним можливим інструментом, що гарантував соціуму його поступ на шляху суспільного прогресу. Інакше кажучи, поява та існування права було викликано виключно наявністю у людини, при її взаємодії з собою подібними, суттєвих деструктивних вад, подолати які виявились неспроможними ані мораль, ані релігія. Але право як феномен соціальної дійсності виконує свою роль лише за умови, що воно реалізується в суспільних відносинах. Відтак пізнавальна діяльність стосовно процесу правореалізації становить неабиякий науковий та практичний інтерес.

Огляд літератури. Дослідження проблематики як реалізації права, так і антропології права, активізувались у ХХ ст. Серед зарубіжних авторів слід виділити Р. Паунда, К. Ллевелліна, Д. Старра, Л. Розена, Р. Френча, О. Гоф'є, Н. Рулана, серед українських дослідників – П. М. Рабіновича, Л. В. Петрову, С. І. Максимова, В. С. Бігуна. Ці автори поєднували напрацювання як юридичного позитивізму, так і більш сучасні підходи посткласичного знання. Дослідники продемонстрували різні підходи до теорії реалізації права, від аналізу судової практики до філософських розвідок щодо природи правових норм та їх застосування. Вивчення їхніх робіт дало змогу отримати розуміння механізмів правореалізації в різних правових традиціях. Водночас малодослідженим залишається аспект впливу антропологічних засад права на процес його реалізації.

Постановка проблеми. Наведене актуалізує науковий пошук аналізу проблем реалізації права через застосування підходів, які демонструє антропологія права.

Метою дослідження є вплив природи людини на реалізацію права.

Виклад основного матеріалу. Реалізація права як теоретична концепція юридичної науки, так і її праксеологічний аспект достатньо давно відомі сучасним дослідникам, які працюють у галузі зазначеної сфери гуманітарного знання. Зокрема, ця проблематика становила предметне поле дослідження такої галузі юридичної науки, як теорія права. Загальновизнаним визнається механізм реалізації права через таку схему його дії: правові норми, правові відносини та акти реалізації права: дотримання, виконання, використання і в особливих випадках – правозастосування із залученням спеціалізованих державних органів. Водночас зміна наукової парадигми у зв'язку з появою так званого посткласичного знання актуалізували наукові розвідки, які виконуються на міждисциплінарному рівні. Виходячи з теми нашого дослідження – реалізації права, вбачається доцільним розглянути її в межах таких дисциплін, як теорія та філософія права, а саме в контексті їх антропологічних, феноменологічних та онтологічних засад.

Як відомо, символом посткласичного знання став антропологічний поворот у науці. Це головним чином пов'язувалось з тим, що абстракції традиційної епістемології відповідно до вимог класичного природознавства створювались шляхом принципової елімінації суб'єкта, виключення «людського виміру», що оголошували «несуттєвим», хоча стосовно людського пізнання це неможливо. У зазначеній традиції подолання психологізму та історизму, які ототожнювались з релятивізмом, досягалось шляхом видалення самої людини з пізнання та його результатів. Не була винятком у цьому сенсі й юридична наука, яка століттями «оберталася» навколо норм та юридичних конструкцій, у яких людина була лише одним, інколи не найважливішим компонентом¹.

Водночас уся історія існування такого соціального феномена, як право підтверджує факт впливу на нього природи людини, характерними рисами якої є її позитивні та негативні риси. Як справедливо щодо цього зауважує відомий німецький філософ О. Гоф'є, «людина стосовно інших людей – це не лише допомога (як вважав Аристотель), але й небезпека... У якості позитивної соціальної істоти люди можуть допомагати один одному і доповнювати один одного; у якості негативної соціальної істоти – це взаємна загроза та протистояння»².

Цю тезу можна проілюструвати таким. У теорії права, зокрема, є усталеним його поділ на об'єктивне та суб'єктивне право. Об'єктивне право – це пасивне право, його потенція. Суб'єктивне право – це активне право, його реалізація. На нашу думку, саме з суб'єктивним правом насамперед пов'язаний процес його реалізації. Будь-яке суб'єктивне право – це праводомагання конкретного індивіда на отримання певного матеріального чи духовного блага. У зазначеній ситуації в такого індивіда існують тільки два варіанти можливої поведінки: або обміняти належне йому благо на те, що він потребує, або використати силу й забрати в контрагента це примусово. Як свідчить історія розвитку соціуму, в більшості випадків у соціальних зв'язках був задіяний останній варіант. Цей феномен має назву «право сили». Полягає він у такому.

Більш спроможні (спочатку фізично, потім інтелектуально, економічно тощо) індивіди, використовуючи зазначені якості, змогли нав'язати свою волю іншим, у яких таких якостей не було. У результаті такої фактичної поведінки, яка набула ознак повторюваності та систематичності, з'явилась система норм (спочатку звичаєвих, пізніше з появою перших держав – юридичних), які закріплювали відповідні моделі соціальних відносин. Це, зокрема, набуло відображення у рабовласницькому та феодальному (кріпосному) праві.

Отже, реалізація права на отримання потрібних індивідові продуктів первісно відбулася у фактичних відносинах, пізніше – при опосередкуванні цих відносин писаним правом – отримало відповідне нормативне закріплення. Тож онтологічне буття права у зазначений історичний період як у матеріаль-

них, так і ідеологічних його формах підтвердило домінуючу позицію окремих представників суспільства, виходячи з наявних у останніх переваг антропологічного характеру.

Водночас слід мати на увазі, що відносини володіння – підпорядкування були властиві не всім членам тодішніх суспільств. Серед класу правлячих існували інші відносини, які у пізніший період отримали назву права формальної рівності, що давало змогу їм реалізовувати свої права, не застосовуючи право сили, оскільки остання врівноважувалась їх спільним однаковим потенціалом.

З точки зору концепції реалізації права у зазначених відносинах у першому випадку з боку уповноваженої особи має місце використання свого суб'єктивного права та виконання або дотримання з боку зобов'язаної особи без наявності в неї зустрічного права вимоги, у другому – уповноваженій особі протистоїть також зобов'язана особа з такими ж повноваженнями виконання або дотримання, але вже з наявністю у неї свого суб'єктивного права. Інакше кажучи, з простих ситуацій, у яких перебували сторони фактичних взаємовідносин, в ідеологічній формі була згенерована відповідна правова структура (образ права у вигляді правової норми з її складовими), що субстанційно сформувало правову тканину суспільства, яке перебувало на певній стадії свого розвитку. Останнє отримало назву «живе право», яке з точки зору А. Ф. Крижанівського виявляє себе в описі простих ситуацій, з яких складається правове буття: укладання договору, купівля–продаж товару, виконання трудової угоди, дотримання правил дорожнього руху тощо. Саме все це складає, користуючись феноменологічною термінологією, правове буття, в якому усі ми живемо, з його повсякденними речами і думками – правовими явищами (феноменами) і лінгвістичними виразами, через які вони існують³.

З зазначеного можна зробити такий висновок. Існування права сили в його відвертому вигляді на певному етапі розвитку людського суспільства було природним і набувало втілення як у реальних відносинах, так і у їх опосередкуванні правом. Умовою його дійсності було фактичне здійснення. Фактичне здійснення мало місце і у випадку застосування другої моделі поведінки, коли сторони співпрацювали на рівних засадах.

Наведене своєю чергою дає можливість сформулювати важливий методологічний умовивід. Реалізація права можлива, якщо воно відповідає закономірностям, що існують у фізичних та ідеологічних вимірах правової реальності. Якщо ж право не реалізується, ми не можемо говорити про існування права, а те, що існує під такою назвою, є його симулякром. Прикладом такого симулякра може слугувати окремий сегмент юридичної системи колишнього Радянського Союзу.

Так, у супереч загальновідомій тезі марксизму, що право не може бути вище економічного базису, правові норми, які опосередковували господарський оборот соціалістичних підприємств, будувались на адміністратив-

но-правових засадах. Натомість, як відомо, товарно-грошові відносини за своєю природою є відносинами між рівними агентами, які діють на ринку, і втручання держави у ці процеси забороняється за винятком окремих випадків. Саме внаслідок такого одержавлення господарського механізму за допомогою відповідного адміністративного правового регулювання зазнав економічної стагнації, а пізніше й руйнації Радянський Союз. Тобто право існувало у вигляді відповідних правових інститутів та норм, але вони були симулякрами істинного права, яким було право капіталістичного способу виробництва – базису, якщо використовувати термінологію марксизму, а надбудова була штучною, такою, що не відповідала закономірностям його (способу виробництва) функціонування.

Як приклад симулякра, але з більш негативною конотацією, можна назвати юридичну систему фашистської Німеччини. Як відомо, там існувало законодавство, яке пізніше було визнано таким, що порушує принципи міжнародного права, оскільки слугувало підставою численних військових злочинів, злочинів проти людства та миру. Саме на прикладі такого законодавства пізніше був винесений остаточний вирок позитивістській теорії праворозуміння, яка визнавала правом будь-яке рішення офіційної влади. Як у зв'язку з цим зазначав А. Кауфман, «юридіко-позитивістська теорія, відповідно до якої правом мають визнаватися державні приписи, що під девізом «наказ є наказ» і «закон є закон» виправдовували концентраційні табори і масові вбивства в роки націонал-соціалістичної диктатури, доводить правову думку до абсурду і спростовує саму себе»⁴.

Крім відповідності права соціальним закономірностям, для його реалізації важлива легітимізація останнього з боку суспільства. Це правило спочатку поширювалось на національні правопорядки, а у зв'язку з процесами глобалізації, які відбуваються у всьому світі, воно поширюється на міжнародний правопорядок.

У контексті прикладу з проявами права сили в соціальних відносинах на певних історичних етапах розвитку людства важливо спробувати виявити часові межі, коли легітимізація такого правопорядку зазнала своїх змін. На нашу думку, це перші буржуазні революції у Нідерландах XVI ст., Англійська революція XVII ст., Велика французька революція 1848–1849 рр., Американська війна за незалежність 1775–1783 рр. Як, зокрема, зазначалось у Французькій декларації прав людини і громадянина, «люди народжуються і залишаються вільними та рівними у правах; суспільні відмінності можуть ґрунтуватися лише на основі загальної користі»⁵. Аналогічне положення міститься в Американській декларації незалежності 1776 р.: «Ми вважаємо за самоочевидні істини, що всіх людей створено рівними; що Творець наділяв їх певними невід'ємними правами, до яких належать життя, свобода і прагнення щастя»⁶. Отже, право сили, одним із проявів якого було визнання у рабовласницьких і феодальних суспільствах нерівності серед окремих верств населення, втратило свою легітимність.

Подібним чином можна прокоментувати наслідки Нюрнберзького процесу над фашистськими злочинцями для делегітимації правопорядку, який існував у Німеччині під час знаходження при владі Адольфа Гітлера. Комісією міжнародного права Організації Об'єднаних Націй були сформовані так звані Нюрнберзькі принципи, які, згідно з міжнародним правом, визнавали певні діяння членів нацистської партії злочинами проти миру і безпеки людства. Характерним прикладом такої делегітимації можна визнати зміст другого Нюрнберзького принципу, відповідно до якого той факт, що національне право не встановлює покарання за діяння, що визнається злочином відповідно до міжнародного права, не звільняє особу, яка вчинила це діяння, від відповідальності за міжнародним правом⁷. Отже, очевидно, що завдяки спільним зусиллям міжнародного співтовариства у праві сили, яке продукувало та здійснювало під час Другої світової війни керівництво Німеччини, було відмовлено у легітимності*.

Вище було сформульовано положення, що для реалізації права потрібна його легітимація з боку суспільства. Зазначене передбачає оцінку з боку колективного суб'єкта, яким є суспільство, чинного правопорядку як такого, що відповідає його моральним (інколи – релігійним) засадам. Водночас зрозуміло, що така оцінка ґрунтується на суб'єктивних уподобаннях конкретних індивідів, у сумі якої й формується загальна легітимація. Інакше кажучи, сприйняття індивідом чинного права як справедливого (морального) призводить до його реалізації без будь-яких для такого індивіда внутрішніх психологічних перешкод.

Як зазначалось, мораль і релігія становлять поряд з правом одну з регуляторних систем поведінки людини. Історично мораль у людських суспільствах з'явилась раніше, аніж право, тому інколи її вимоги мають суттєвий вплив на вибір поведінки його членів. Зрозуміло, що коли вимоги права збігаються з моральними регуляторами, правореалізація відбувається безперешкодно. Інакше матиме місце дилема, яка вирішуватиметься залежно як від сили моральних імперативів, так і суворості санкцій за невиконання правових приписів. Поведінку людини в такому випадку складно передбачити. Ідеальний варіант, до якого повинен прагнути законодавець при опосередкуванні суспільних відносин, полягає у змістовому збігові моральних та правових засад. Як справедливо щодо цього зазначає Р. Алексі, «...право з необхідністю висуває домагання на правильність, яка передбачає домагання моральної правильності»⁸.

* Стосовно існування права сили принагідно слід сказати, що воно має метафізичний характер, оскільки, окрім негативних проявів у вигляді актів агресії, злочинів, продукування нерівності, його позитивне призначення полягає у «підтягуванні» до свого рівня більш слабких (фізично, інтелектуально, економічно тощо) учасників суспільних відносин. Докладніше див.: Богінч О. Л. Метафізичний сенс права сили. *Правова держава: щорічник наукових праць*. Випуск 31. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2020. С. 71–79.

У зв'язку з цим необхідно зазначити, що при реалізації права його сучасний формат дає змогу людині діяти відповідно до своїх переконань, оскільки моральні імперативи в більшості випадків збігаються з принципами права. Тим більше, на думку М. В. Костицького, мораль, яка набуває свого розвитку з традицій, звичаїв, міфів, сама з часом перетворюється внаслідок такого розвитку на джерело права⁹. Крім цього, слід мати на увазі, що, як стверджує феноменологічна школа права, у свідомості людини апіорними присутні певні матриці (образи права), на підставі яких здійснюється оцінка тих чи інших відносин як правових. Останнє дає змогу ідентифікувати певні факти соціальної дійсності з точки зору їх належності до таких категорій, як добро та зло, правильне та неправильне тощо.

Отже, легітимація права мораллю сприяє безперешкодному здійсненню права, є умовою його реалізації. У протилежному випадку для суб'єкта реалізації нормативного припису матиме місце внутрішній конфлікт, наслідки якого (залежно від прийнятого рішення) впливатимуть на стан законності та правопорядку в державі.

Якщо теоретичний концепт моралі асоціюється зі свідомістю індивіда, є результатом усвідомлення її детермінант, то поняття архетипу за традицією пов'язується з колективним несвідомим. Водночас він справляє суттєвий вплив на процеси реалізації права. Як зауважує О. О. Штепа, архетипи несвідомого можуть сприяти засвоєнню санкціонованих державою норм або істотно перешкоджати такому засвоєнню, вступаючи в конфлікт з їх змістом. Серед таких негативних архетипів українців він виділяє такі: правовий нігілізм, абсентеїзм, непотизм, анархізм та схильність до корупції¹⁰. Водночас той же автор стверджує, що ключовими ментально-правовими архетипами українського етносу є уявлення про правду – справедливість, свободу – волю, рівність – братерство. І самі ці патерни визначають ставлення сучасних українців до політико-правової сфери буття соціуму, упорядковують відносини між окремими індивідами. Що ж стосується правового нігілізму, то це значною мірою зумовлено тривалим перебуванням українських земель у складі «чужих» держав, а також поступовим відходом норм писаного права від народного уявлення про правду – справедливість¹¹.

Тож з наведеного зрозуміло, що реалізація права стає реальним фактом юридичної практики за умови відповідності його приписів архетипам правової підсвідомості (несвідомого), набутим певним етносом протягом чималого історичного досвіду. При цьому дію негативних за своїм змістом архетипів слід нейтралізувати активною правовою політикою, за якої протилежні (позитивні) моделі поведінки слід максимально пропагувати та забезпечувати їх ефективність належним правозастосуванням та в окремих випадках – змінами до законодавства. Зокрема, це стосується таких питань, як боротьба з корупцією, розкраданням державного майна, відсутність юридичної відповідальності вищих посадових осіб держави за невиконання передвиборчої програми, імперативного мандата депутатів, інститутів прямої демократії тощо.

Для реалізації суб'єктивного права, окрім такої форми його реалізації, як використання, важливими також є дві інші форми – дотримання і виконання (за наявності у зобов'язаної особи відповідних прав). Як відомо, право за своєю природою є інтерсуб'єктивним: правам однієї особи відповідають обов'язки іншої, що є справедливим і для протилежного – обов'язки корелюють з правами уповноваженої особи. Дихотомія прав та обов'язків є відомою юридичною конструкцією ще з часів Римської імперії *do ut des* (даю, щоб і ти дав). Інакше кажучи, людина одночасно може виступати і як уповноважена особа, і як зобов'язана (наприклад, при укладанні договору купівлі-продажу), що імпліцитно передбачає сприйняття обома сторонами паритетності своїх інтересів.

Отже, для реалізації права у форматі дотримання та виконання попередньо повинна відбутись легітимація (визнання) з боку однієї особи праводомагань іншої, тобто визнання її рівною собі, яка має такі ж права. Зазначене становить певне самообмеження людини, але таким чином вона досягає успіху завдяки кооперації з іншими на рівних умовах. Як стверджує Г. В. Христокін, «на такому самообмеженні й ґрунтується право людини на свободу, життя та гідність. Прагнення до самозбереження підтримує відчуття вартості життя – як свого, так й іншого. Якщо ми намагаємося зберегти своє Я, то тим самим зберігаємо не лише свою самобутність, а й ідентичне буття іншого. Якщо Я потребує гідності й свободи, щоб бути людиною, щоб залишатися собою, то так само інший вимагає гідності й свободи, щоб залишатися собою, щоб зберегти себе. І як Я ціную своє життя, щоб реалізувати його максимально повно, так само інший має право на власну самоцінність»¹².

Висновок. Підсумовуючи проведення дослідження, можемо констатувати таке. Посткласичне знання епохи постмодерну дало змогу сформувати нові підходи до дослідження проблематики реалізації права, серед яких, зокрема, методи юридичної та філософсько-правової антропології. Застосування останніх сприяло отриманню таких висновків. Першою умовою реалізації права є його відповідність закономірностям, що існують у фізичних та ідеологічних вимірах правової реальності. Другою умовою є легітимація права з боку суспільства, яка набуває таких ідеологічних форм, як мораль, що реалізується через усвідомлення моральних імперативів та архетипи, реалізація яких відбувається на рівні колективного несвідомого.

1. Завальнюк В. В. Сучасні методи антропологічного дослідження права. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2023/56.pdf (дата звернення 17.01.2025).
2. Гофье О. Справедливість і субсидіарність. Виступи в Україні. Київ: Альтерпрес, 2004. С. 66, 140.
3. Крижанівський А. Ф. Правова поведінка в понятійно-категоріальному зрізі теоретичної й прикладної юриспруденції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2010. № 2. С. 67–69.
4. Цит. за: Козюбра М. І. Практична філософія права. Київ, 2024. С. 171.
5. Зінченко О. В. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. – предтеча правової і політичної культури сьогодення. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філо-

софія права, політологія, соціологія. 2013. № 3. С. 202–203. 6. Гай-Нижник П. URL: [https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1776%20\(07\)%2004.USA.php#google_vignette](https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1776%20(07)%2004.USA.php#google_vignette) (дата звернення 25.01.2025). 7. Осіпов В. І. Значення Нюрнберзького процесу для міжнародного кримінального права. URL: <file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3/Downloads/21.pdf%D0%9D%D1%8E%D1%80%D0%BD%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%B8%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf> (дата звернення 25.01.2025). 8. Алексі Р. Проблеми філософії права. 2010–2011. Т. VIII–IX. С. 45. 9. Костицький М. В. Філософський аналіз європейського права та його трьох світоглядних джерел. Філософські та методологічні проблеми права. Київ: Атіка, 2009. Вип. 1. С. 22–30. 10. Штепа О. О. Окремі архетипи правової ментальності українського етносу у державотворчому дискурсі. URL: <https://ideas.academyjournal.org/index.php/IDEI/article/view/195/144> (дата звернення 25.01.2025) - Назва з екрану 11. Штепа О. О. Там само. 12. Христин Г. В. Ідеї прав людини: пошук нових підходів обґрунтування в добу глобальних трансформацій. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2021. № 1 (21). С. 94.

References

1. Zavalniuk V. V. Suchasni metody antropologichnoho doslidzhennia prava. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2023/56.pdf (data zvernennia 17.01.2025).
2. Hofie O. Spravedlyvist i subsidiarnist. Vystupy v Ukraini. Kyiv: «Alterpres», 2004. S. 66, 140. 3. Kryzhanivskiy A. F. Pravova povedinka v poniatiiino-katehorialnomu zrizi teoretichnoi y prykladnoi yurysprudentsii. *Pivdenoukraiynskiy pravnychi chasopys*. 2010. № 2. S. 67–69. 4. Koziubra M. I. Praktychna filosofia prava. Kyiv, 2024. S. 171.
5. Zinchenko O. V. Deklaratsiia prav liudyny i hromadianyna 1789 r. – predtecha pravovoi i politychnoi kultury sohodennia. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Seriia: *Filosofia, filosofia prava, politolohiia, sotsiolohiia*. 2013. № 3. S. 202–203. 6. Hai-Nyzhnyk P. URL: [https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1776%20\(07\)%2004.USA.php#google_vignette](https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1776%20(07)%2004.USA.php#google_vignette) (data zvernennia 25.01.2025).
7. Osipov V. I. Znachennia Niurnberzhkoho protsesu dla mizhnarodnoho kryminalnoho prava. URL: <file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3/Downloads/21.pdf%D0%9D%D1%8E%D1%80%D0%BD%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%B8%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf> (data zvernennia 25.01.2025).
8. Aleksey R. Problemy filosofii prava. 2010–2011. T. VIII–IX. C. 45. 9. Kostytskyi M. V. Filosofskyi analiz yevropeiskoho prava ta yoho trokh svitohliadnykh dzherel. *Filosofski ta metodologichni problemy prava*. Kyiv: Atika, 2009. Vyp. 1. S. 22–30. 10. Shtepa O.O. Oкремі архетипы правової ментальності українського етносу у дерзхавотворчому dyskursi: <https://ideas.academyjournal.org/index.php/IDEI/article/view/195/144> (data zvernennia 25.01.2025).
11. Shtepa O. O. Tam samo. 12. Khrystokin H. V. Ideia prav liudyny: poshuk novykh pidkhodiv obgruntuvannia v dobu hlobalnykh transformatsii. *Filosofski ta metodologichni problemy prava*. 2021. № 1 (21). S. 94.

Bohinich Oleg. The implementation of law is an anthropological context

Law, along with religion and ethics, is one of the socionormative systems of regulating human behavior. But law as a phenomenon of social reality fulfills its role only on the condition that it is implemented in social relations. Therefore, cognitive

activity related to the process of law enforcement is of great scientific and practical interest.

Based on the research topic, it is proposed to consider it within such disciplines as the theory and philosophy of law, namely in the context of their anthropological, phenomenological and ontological foundations.

In connection with the above, the essential principles of law in the form of the right of force and the right of formal equality are considered. From the point of view of the concept of the realization of the right, in the first case, the authorized person uses his subjective right and fulfills or complies with the requirement on the part of the obligated person without having a counterclaim, in the second case, the authorized person is also opposed by the obligated person with the same powers of execution or compliance, but already with the presence of its own subjective right.

The above makes it possible to formulate an important methodological conclusion. Implementation of the right is possible if it corresponds to the laws that exist in the physical and ideological dimensions of legal reality. If the right is not implemented, we cannot talk about the existence of the right, and what exists under such a name is its simulacrum.

In addition to the compliance of the law with social laws, the legitimization of the latter by society is important for its implementation. This implies an assessment by the collective subject, which is society, of the current legal order as corresponding to its moral (sometimes religious) principles. An individual's perception of the current law as fair (moral) leads to its implementation without any internal psychological obstacles for such an individual. Thus, the legitimization of the law by morality contributes to the unhindered implementation of the law and is a condition for its implementation.

If the theoretical concept of morality is associated with the individual's consciousness, is the result of awareness of its determinants, then the concept of an archetype is traditionally associated with the collective unconscious. Meanwhile, it has a significant impact on the processes of law enforcement. Thus, the archetypes of the unconscious can contribute to the assimilation of state-sanctioned norms or significantly hinder such assimilation, coming into conflict with their content. So, from the above, it becomes clear that the implementation of law becomes a real fact of legal practice, provided that its prescriptions correspond to the archetypes of the legal subconscious (unconscious), acquired by a certain ethnic group during considerable historical experience. At the same time, the goal of the state legal policy of eliminating negative archetypes of behavior and maintaining positive ones remains relevant.

Key words: *implementation of the right, postclassical knowledge, anthropocentrism, anthropology of law, law of force, legitimization of law.*